

Vývoj dechové hudby v Rožnově pod Radhoštěm

Rožnovské Hádiny - valčík
lidová píseň

KŘÍDOUŠKA J. B.
DIRIGENT

Handwritten musical score for a waltz. The score is written on four staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. The music is marked with dynamics such as *mf*, *f*, and *mf*. The second staff includes the instruction *TENDR.* and *KŘÍD.*. The third staff features a *FINE* marking. The fourth staff ends with a double bar line and the instruction *TRPT.*. The score is signed *J. B. K.* at the bottom right.

Vyhrávala kapela, vyhrávala zvesela... ptáte se, která?

ROŽNOVANKA

Ano, byly doby, kdy byla rožnovská dechová hudba více vnímána a žádána na mnohé kulturně společenské programy. Hrála všem, kdo měli možnost si při ní zatancit, zazpívat nebo jen poslouchat melodie v rámci promenádních koncertů.

Z historických pramenů víme, že rožnovské muzicírování má kořeny v lidovém valašském muzikantství.

Ačkoliv šel vývoj od vzniku první oficiální dechovky trochu jinak, zcela jistě ku prospěchu věci. Dechovka má v našem městě nejen právem své místo, ale má i svou historii, sahající na počátek 20. století.

Dokladem toho je dodnes zachovaná fotografie lázeňské dechovky Rožnova pod Radhoštěm z roku 1913 s kapelníkem Ludvíkem Šašinou. Bývalý lázeňský dechový orchestr existoval do 2. světové války.

Nejstarší dochovaná fotografie z r. 1913

Již koncem 19. století bylo město Rožnov pod Radhoštěm známé v celé Evropě jako klimatické lázně a četným hostům již v letech 1903–1906 vyhrával orchestr hudebníků z povolání pod taktovkou Bohumila Konráda. Z let 1904–1914 hovoří kronika hudeb o kapelnících a varhanících Marhulovi a Šašinovi, za jejichž éry se začalo vyučovat ve městě i hře na dechové nástroje. Vyučovali všichni tři zmínění kapelníci, ale i stavitel František Bayer, kněz Augustin, řídící učitel Kašík a jiní. V roce 1904 se utvořil v Rožnově první smíšený orchestr Lyra sestavený z amatérů i profesionálů, kteří zkoušeli v domě hostince „U Mikolášků“ naproti nynějšímu hotelu KORUNA v tzv. Plzeňském dvoře. Orchestr účinkoval zpočátku na plesech a pro pořadatele v jiných městech a obcích. Souboru bylo v roce 1905 umožněno navštívit v Praze koncert tehdy proslulého Františka Kmocha a jeho Kolínské dechovky. Silné dojmy velmi spolupůsobily na pozdější založení dechovky, kterou řídil až do roku 1914 Ludvík Šašina. Poprvé se nová dechovka oficiálně představila na lázeňských koncertech v létě roku 1913. Tento rok je považován za *rok založení dnešní Rožnovanky*.

Vzhledem k tomu, že o roce založení Rožnovanky se tu a tam vedou sporné názory, pokusila jsem se, opírajíc se o historické prameny, položit otázku, zda za rok založení nemůže být považován již některý rok z let dřívějších, např. 1904? Nevadí, že se orchestr jmenoval **LYRA**, ale - byl **DECHOVÝ**! Vždyť z dostupných materiálů víme, že se později nazýval **Lázeňská hudba, Městská hudba rožnovská**, záhy, jistě již pod vedením kapelníka J. Tvarůžka, nesla název **Rožnovanka**. Věřím, že i po letech byla kapela složena z amatérů a profesionálů.

K názoru, že rožnovské kapele může být letos víc než 100 let, mne vedly rozhovory se současnými muzikanty a také s potomky hudebníků první dechové hudby v Rožnově pod Radhoštěm.

Jako příklad uvádím i 3 zapůjčené fotografie z r. 1913, 1922 a 1940. Na fotografiích jsou dva muzikanti z Kramolišova (p. Janík a Fac) a z Uhlisk p. František Dobrozemský, (nar. 1888). Jako učeň u p. Drápaly v Košíkářské škole (založené r. 1891) se zároveň učil u pátera Augustina hře na klarinet. Už jako dvacetiletý hrával s kapelou při různých příležitostech. Psal se rok 1908. Kronika hudeb, která byla zmiňovaná v Rožnovských zpravodajích (ze 60. a 70. let. minulého století) zahrnuje období 10 let - tedy roky 1904-1914. Dovolím si úvahu, že **od založení dechovky v Rožnově pod Radh. může být dnes, v roce 2010, např. už 106 let...**

Dechová hudba v parku u pavilonku – r. 1922

Po první světové válce se ujal dirigování Karel Majer st., zatímco od roku 1924 opět dirigoval vrátivší se Ludvík Šašina až do srpna 1935. V tomto období se představuje Rožnovanka už také ve valašských krojích.

Hudebníci často hráli ve valašských krojích- r. 1940

Po Šašinovi se vystřídal u dirigentského pultu do r. 1939 Vlad. Včelařík, M. Kopecký, Ad. Hrček a J. Galia. Ve válečných letech 1939-1945 byl úspěšným kapelníkem Augustin Socha ze Štramberka.

V letech 1946-1948 vypomáhal jako dirigent Jiří Mičaník z Hukvald, v letech 1951-1953 Adolf Hub z Gottwaldova (dnešní Zlín), za jehož éry byla nastudována divadelníky a orchestrem Dvořákova opera „Rusalka“, kterou dirigoval až do své tragické smrti v roce 1954.

Během války byly zakázány jakékoliv taneční zábavy, a tak došlo k opravdu pozoruhodnému uměleckému růstu tohoto dechového lázeňského orchestru při jeho promenádních koncertech. Účinkovalo 30-35 hudebníků a na koncertech bylo až 1500 promenádujících posluchačů. Jak je známo, uskutečnily se také velké koncerty spojených dechovek Valašska v Rožnově, Valašském Meziříčí i ve Vsetíně se 105 účinkujícími.

Byl mezi nimi i Jiří Tvarůžek, který byl patrně dědičně zatížen kladem po svém otci klarinetistovi a zpěvákovi, účinkujícím po první světové válce v rožnovském lázeňském orchestru. Ve svých 14 letech ovládal Jiří housle, později klarinet a saxofon i hoboje, hrál v tehdejších tanečním a dechovém orchestru, který byl ve 40. letech minulého století **městskou dechovou hudbou**. Dirigování se ujal v roce 1945. Z vyprávění některých hudebníků víme, že v 50. letech minulého století došlo k rozdělení dechovky na dva samostatné soubory, přičemž složení muzikantů jednoho souboru mělo vztah k TESLE Rožnov, druhá část byla obsazena převážně muzikanty z Horních a Dolních Pasek pod vedením pana Divínka. Soubory se časem opět spojily a dále hrála dechovka pod vedením dirigenta již zmiňovaného Jiřího Tvarůžka. Osvětová beseda se stala v 50. letech a části 60. let minulého století zastřešujícím orgánem všech kulturních a hudebních institucí, včetně Rožnovanky, poté od roku 1964–1989 byli všichni vedeni pod Domem kultury ROH, dříve Klubem pracujících v Rožnově pod Radhoštěm.

Rožnovanka v průvodu v čele s kapelníkem J. Tvarůžkem

Vedle dechovky vedl Jiří Tvarůžek instrumentální skupinu, která se řadu let těšila oblibě rekreantů ROH, přijíždějících do zotavovny Energetik. V letech 1977-2002 vedl tuto taneční skupinu s pozdějším názvem AKCENT Oldřich Křenek. Během několika let si s taneční skupinou zaspívali Karel Daehne, Miloš Otevřel, Ivan Popelář a Prokop Poruba.

Nahoře: Instrumentální skupina pod vedením J. Tvarůžka

Pozdější fotografie taneční skupiny AKCENT vedená Oldřichem Křenkem (r. 1986)

Kapelník Jiří Tvarůžek vedl Rožnovanku do roku 1975, kdy 23. ledna neočekávaně zemřel ve věku 65 let. Od roku 1946 byl zaměstnancem OSEVY, těsně před důchodem vykonával funkci ekonoma závodu.

IN MEMORIAM JIŘÍHO TVARŮŽKA

Ve čtvrtek 23. ledna 1975 nás neočekávaně opustil kapelník dechové hudby KP ROH Jiří Tvarůžek. 29. března 1975 by mu bylo 65 let. Byl synem populárního Josefa Tvarůžka, kronikáře města a zakládajícího člena rožnovské lázeňské kapely.

Již v 15 letech byl hudebníkem rožnovské kapely a letos by slavil 50 let své muzikantské a 30 let kapelnické činnosti v dechové hudbě. Jiří Tvarůžek byl všestranným hudebníkem. Osvojil si hru na klarinet, hoboj, saxofon a některé další nástroje. Byl i jedním z prvních členů v symfonickém tělese Valaška ve Valašském Meziříčí.

Se svou dechovkou Rožnovankou účinkoval i v zahraničí — v NDR — Berlíně, tleskali mu dvakrát i v Maďarsku, v Rakousku. Za své muzikantské činnosti vychoval řadu dobrých hudebníků.

O Jiřím Tvarůžkovi se dá říci, že byl valašským muzikantem — v tom nejlepšího slova smyslu, a že celý jeho život byl naplněn hudbou.

Děkuji srdečně touto cestou přátelům, veřejným činitelům, souborům a celému příbuzenstvu za slova útěchy, projevy soustrastí a všem ostatním za účast na pohřbu mého manžela JIŘÍHO TVARŮŽKA.

Helena Tvarůžková

Na fotografii první zprava – kapelník Jiří Tvarůžek

V době, kdy Rožnovanka slavila 60 let od založení (tedy od r. 1913 -1973, jak je uvedeno v Rožnovském zpravodaji), žádali ji četní pořadatelé i na jiných místech a jako krojovaná valašská dechovka vyhrávala v Maďarsku nebo v Rakousku, kde se jí dostalo pozvání i do dalších zemí (např. do bývalé NDR) pro její věrohodný lidový hudební projev. V tomto roce se uváděl počet vystoupení Rožnovanky až 60-70 ročně. Hudba také spolupracovala s tehdejší Lidovou školou v Rožnově p. R. z důvodu vypořádávání se i s generačním problémem.

Dechovka při zájezdu do Berlína – vede J. Tvarůžek

V programovém měsíčníku Rožnovský zpravodaj, který vycházel v 60. a 70. letech minulého století, byly časté informace o různých vystoupeních Rožnovanky. Velmi podrobně je např. popisován zájezd této kapely do Rakouska v roce 1968.

Výtah z příspěvku účastníků zájezdu:

„Na začátku srpna dostala dechovka pozvání z rakouského městečka Eisenstadtu k účinkování na vinobraní v době od 6. do 9. září. Ihned se dali hudebníci do přípravy a generálního nácviku. Vedoucí dechovky Jiří Tvarůžek připravil materiály a program, a protože odjel na léčení do lázní, předal taktovku svému zástupci Boh. Jankemu, v té době dirigentu hudby Skláren Val. Meziříčí. Žádosti o pasy byly včas podány, a tak jsme všichni jenom čekali na termín odjezdu. Přišel 21. srpen a nálada všech naprosto pohasla, nebylo na nácvik ani pomyšlení a nikdo již nevěřil, že za této situace se naše vystoupení v zahraničí uskuteční. Po 10 dnech svítla naděje a příprava pokračovala. Po útrapách s pasy v Bratislavě a osmihodinovým čekáním na víza jsme 9. září odjeli se Standou Poláchem, řidičem autobusu TESLY Rožnov směrem k rakouským hranicím. Burgenlandská oblast je skutečně kraj plný vinohradů a nádherných vinic. Dechovka hraje v místním parku více koncertních skladeb. Všichni jsme byli unaveni. Zvlášť milé však bylo uvítání obědem. Co to? Po chvíli vchází muž v bílé zástěře a zdraví: „Ať žije Dubček – ať žije Holomóc!“ Český kuchař, který je v tomto městě zaměstnán dva roky. Našli jsme přítele, který se o nás skutečně dobře staral a pomohl v drobných nesnázích. Uvítání panem Zelltnrem, mužem, který již má své spojení se souborem Radhošť a jeho zásluhou jsme se do Eisenstadtu dostali. Neodmítáme pozvání do vinného sklepa u zámku,

jen tak na posezení, ale přesto si muzikanti berou nástroje a obrovský sklep se otřásá českou dechovkou. Ještě dlouho po půlnoci rozléhá se hudba a valašské kroje zdobily rakouský sklep naproti zámku Esterháziho.“

Zleva před bubnem stojící Stanislav Polách – muzikant a řidič autobusu TESLY Rožnov a bubeník p. Fac, který hrál jako mladý v Lázeňské dechové hudbě pod vedením L. Šašiny

Klub pracujících ROH, později Dům kultury ROH, obě tyto instituce po celou dobu materiálně podporovaly bohatou činnost všech souborů, k nimž nepochybně patřila i Rožnovanka. Během řady let došlo k obměně vedoucích kapelníků.

Po Jiřím Tvarůžkovi převzal vedení Josef Bordovský, muzikant na trubku, v době od 01/75- 12/78. Slávek Prokop, muzikant-křídlovák, vedl dechovku od 01/79 – 02/81. K dirigování se opět vrátil J. Bordovský na dobu od 03/81 – 03/95 (povoláním soustružník).

Od 04/95 – 12/02 vedl dechovku Oldřich Křenek, muzikant na saxofon, klarinet a soprán (povoláním pokrývač).

Na čas se k dirigování vrátil opět Josef Bordovský, v době 01/03 – 12/04.

Posledním dirigentem a vedoucím dechové hudby je Jiří Mareš, hrající na trubku(povoláním technik bezpečnosti práce). Soubor vede od ledna 2005 dosud.

Vývoj a úroveň dechovky se odvíjely i od úlohy uměleckých vedoucích nebo hostujících dirigentů. Jmenujeme např.: František Malina, Karel Majer, v pozdějších letech František Vrátník, Miroslav Borovička, Jindřich Dořičák a Jiří Gália.

Kapelník: Old. Křenek
Uměl. vedoucí: Jind. Dořičák
Zpěv: Prokop Poruba
 Alena Valová
 (známá z vysílání rozhlasu a televize)

Na fotografii 3 dirigenti Rožnovanky - zprava Jiří Mareš, Josef Bordovský, Oldřech Křenek

V kapele působili i zpěváci a zpěvačky, z nichž uvádíme: Mirek a Marie Porubovi z Dolní Bečvy, Draha Čechová, Alena Valová, Prokop Poruba, (hrál i na kytaru), v současné době s kapelou zpívá Vlastimil Vlček.

Zpěváci – Alena Valová, Prokop Poruba, Draha Čechová

Jak bylo již uvedeno, těšila se Rožnovanka zájmu veřejnosti. Vystupovala při různých kulturně-společenských akcích. Velmi bohaté účinkování zaznamenala kapela v 60. - 80. letech minulého století. Nelze opomenout pravidelné koncerty v pavilonku u rybníčku v městském parku, hudební produkce při Jarmarcích, Májových oslavách, Valašských bálech, při různých večírcích v Rožnově p. R. i v okolních obcích. Pro účastníky Rožnovských slavností bylo vždy milé uvítání dechovkou již po příjezdu vlakem na nádraží. S příchodem nového roku vyhrávala dechovka také pracujícím TESLY Rožnov před závodem. Vystupovala několikrát při svatebních obřadech. Rožnovanka byla žádána různými organizacemi při pořádání lidových zábav. Rovněž se zúčastnila Slezských slavností v Mostech u Jablunkova, dále hrála v Bílé na akci „Stříbrná pila“. Dle tehdejších platných předpisů každá dechová hudba absolvovala tzv. **přehrávky**, které byly určitou přehlídkou výkonnosti a úrovně hudebníků.

Pro existenci kapely bylo žádoucí mít zázemí pro nácvik, pravidelné zkoušky a přípravy na vystoupení. Řadu let našla toto zázemí v bývalém Lidovém domě (Lidáku) na Nádražní ulici, dnes budova TKR. Později se její zkoušky konaly ve Společenském domě, po roce 1989 na čas hudebníci využívali prostory v ZUŠ a v současné době našla kapela pochopení a zázemí v prostorách Papíren u p. Fasmana.

Po roce 1989 nastala výrazná změna nejen v ekonomické, politické, ale i v celé kulturní oblasti ve městě Rožnově p. R. Soubory a různé kroužky byly postaveny před problém, jak všem změnám čelit a zachovat svou existenci. Vůbec to nebylo lehké z hlediska dodržení nových právních norem, nebo vize o kultuře ve městě přístupem tehdejších radních, ale tento problém doléhal na samotné členy souborů a kroužků. Nesmírný úkol vzali na sebe Ti, kterým nebyl lhostejný úděl jejich kapely, souboru apod. Rožnovanka byla vystavena jednak tlaku veřejnosti (o její hudební produkce byl stále zájem), jednak zápasila s finanční situací ale i s úbytkem členů. Oproti jiným městům zde nebyla obnovena Osvětová beseda, která by kapelu zastřešila, a tak ta část členů, kterým srdce bije pro hudbu, nadále svou existenci uhájila.

Jejich pravidelnější hudební produkce jsou spojovány s poutěmi v Rožnově – Tylovicích, Hážovicích a na Dolních Pasekách, občas je dechovka pozvána na Jarmareční vystoupení.

Rožnovské hody 2001 - Záběr z vystoupení

V životě každého z nás jsou i vážnější chvíle, jako je smuteční rozloučení s rodinou, přáteli, sousedy. U těchto příležitostí doprovází na poslední cestě spoluobčany také Rožnovanka s kapelníkem Jiřím Marešem. Svou hudební produkcí obohatí i různé církevní obřady - ANENSKÁ pouť a další.

Pravda, dnešní ZUŠ, která vychovává mladou generaci v oblasti hudby, negarantuje již zapojení mladého muzikanta do kapely Rožnovanky. Mnozí vystudovaní ani v Rožnově nezůstanou z důvodu zaměstnanosti, mnozí přechází na další studia. Proto nezbývá nic jiného, než popřát dnešním muzikantům a kapelníkovi, aby měli štěstí nalézat pochopení u mladých a podchytit jejich zájem o dechovou hudbu, která má v Rožnově nepochybně mnohaletou tradici.

Nastane-li někdy moment, kdy se kapelník nedostaví, věřme, že ostatní neutečou a dají opět zveselaHRÁLA MUZIKA, BEZ KAPELNÍKA..... i v případě, že jejich současný počet nedosahuje počtu hudebníků např. z roku 1940.

Rožnovanka na pouti pod vedením Jiřího Mareše

Cílem mého vzpomínání a nahlédnutí do doby dávno minulé nebyl v žádném případě zájem o zásah do čísel a faktů, která byla uvedena dávno přede mnou. Spíše se zamyslet nad možností, zda tomu na počátku 20. století mohlo být s dechovkou i jinak.

V každém případě se přede všemi, kteří prošli všemi dechovými orchestry v Rožnově pod Radhoštěm od počátku až do dnešních dnů včetně dirigentů, hluboce skláním.

Nebylo v mých silách napsat seznam všech hudebníků, kteří za mnoho desetiletí v dechovce účinkovali. O některých jsem jen slyšela vyprávět, některé jsem znala a některé znám dodnes.

Mezi nejstarší hudebníky pod taktovkou Ludvíka Šašiny a dalších patřili:

Dobrozemský Frant., Janík Ferdinand, Fac Antonín, Kovář, Galia, Polách J., Hrček, Petružela, Vašek Arn., Slovák V., Slovák J., Mandula P., Jurča Ant., Jurča Vinc., Vala + syn, Kristek, Kedroň, Slížek, Kulišťák, Tvarůžek J. st., Polách Robert, Maleňák Jan, Divínek Josef, Kantorek Jan, bratři Paprskářovi z Dolní Bečvy.

S přibývajícím lety přicházeli noví muzikanti – většina hrála mnoho let, část z nich jen hostovala, část muzikantů hraje dosud:

Tvarůžek Jiří ml., Bajer Josef + Jiří, Obluk M., Křenek Oldřich, Divínek Jan, Polách St., Faldýn Lad., Vašek A., Švec Jiří, Karafiát Lad., Bařák T., Kuráň P., Petružela Jan, Dořičák Jindřich (hudeb. skladatel), Blinka Jos., Batrla Jiří, Nejedlý Boh., Vojkůvka Jar., Křenek Mir., Křenek Cyril, Fusek Stan. (kapelník), Fusek Vít, Slovák Michal, Jurek Josef, Růčka Metoděj, Slovák J., Plandor Fr., Plandor Miloš, Slovák Lad., Míček J., Mičola Jar., Goláň Frant., Mužík Jar., Mužík Jiří, Fabián Jiří, Poruba Oldřich, Raždík Lad., Halamíček, Mičola, Špůrek Boh., Románek Mir., Majer Květ., Vlk Vlast., Vlk Robert, Koleček V., Bordovský J., Bordovský Stan., Dorotík Stan., Lejba Jos., Sedlák, Sadil, Prokop St., Prokop Jiří, Vrátník F. , Bojanovský, Sas Bedřich, Hasalík Alois, Slovák Oldřich, Mareš Josef, Fabián Jiří, Poruba Prokop, Ondřej Lad., Zeman Lad., Dobeš Frant., Irein J., Hrstka Jos.

Závěrem

V rámci letních vycházek pamětí města, které v rámci projektu „Město v mé paměti“ organizuje Městská knihovna, mne inspiroval návrh vyslovený občany zaznamenat vývoj rožnovské dechové hudby. Vzhledem k tomu, že mám vztah k lidové i dechové hudbě, začala jsem o návrhu uvažovat. Postupným studiem historických dokumentů a zaznamenaných informací, zejména od jednoho z kapelníků, pana Oldřicha Křenka, jsem pomalu skládala „mozaiku“ o vývoji dechové hudby v Rožnově pod Radhoštěm.

Velmi si cením doplněných tří historických fotografií, které jsou dochovány v rodině profesora Dobrozemského.

Vnímám i současnou situaci v oblasti kultury, kdy se takovým hudebním tělesům nedostává vždy dostatek pozornosti.

Děkuji touto cestou všem, kteří mi poskytli informace k sestavení tohoto materiálu o vývoji dechové hudby v Rožnově pod Radhoštěm, zejména panu Oldřichu Křenkovi.

Helena Polášková

Prameny

- Polášek, J. [et al.]. *Rožnovská věž : rekonstrukce věže farního kostela Všetech svatých v Rožnově pod Radhoštěm v roce 2007*. Rožnov pod Radhoštěm : Římskokatolická farnost Rožnov pod Radhoštěm, 2007. 106 s. ISBN 978-80-254-0523-9.
- *Rožnovský zpravodaj : programový měsíčník města Rožnova p. R.* Rožnov pod Radhoštěm : Klub pracujících města Rožnova p. Radh. 1960-1970. 12x ročně.
- Fotografie zapůjčili a společně zavzpomínali:
Oldřich Křenek, Oldřich Slovák, prof. Jar. Dobrozemský,
H. Polášková, V. Otevřelová
- Informace poskytl:
Jiří Mareš (současný kapelník Rožnovanky)

Helena Polášková
Vývoj dechové hudby v Rožnově pod Radhoštěm
únor 2010

Vydáno v rámci projektu „Město v mé paměti“, který je finančně podpořen z programu „ČSOB a Poštovní spořitelna pro podporu regionů“.

Ve spolupráci s Městskou knihovnou Rožnov pod Radhoštěm

Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm
příspěvková organizace
Bezručova 519
756 61 Rožnov pod Radhoštěm
tel.: 571654747, 777808695
<http://www.knir.cz>

a za finanční podpory firmy VA&JA Jaromír Vachůn, Dolní Bečva.

